

Beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Nr. 9– 17 december 2020

De Corona Gedragsunit van het RIVM ondersteunt beleid door gedragswetenschappelijke kennis te ontsluiten, te ontwikkelen en te vertalen naar antwoorden en adviezen voor overheidsbeleid en –communicatie. Het ministerie van VWS is opdrachtgever van de gedragsunit.

Deze 9^e beleids-rapportage bevat de producten van de afgelopen zes weken, plus een vooruitblik. De producten worden gepubliceerd op de [gedragsonderzoekspagina](#) van RIVM.nl. Medewerkers van de gedragsunit als leden van onze wetenschappelijke adviesraad zijn hierover te raadplegen.

1. Waar is winst te behalen?

Op verzoek van de NCTV is op 30 november een memo opgeleverd in antwoord op de vraag “kijkend naar het huidige maatregelenpakket, waar is winst te behalen in naleving? En hoe dit te realiseren?”. Op 12 december is deze memo geactualiseerd naar aanleiding van de vraag vanuit DGSC om een overzicht op te leveren van kansrijke interventies. De geactualiseerde versie is diezelfde avond opgeleverd (zie bijlage). Hierbij onderstrepen we graag het volgende:

Op basis van onze gedragsinzichten is het voor het ondersteunen van de naleving belangrijk om de beschikbare interventies goed op elkaar af te stemmen, wetenschappelijk te onderbouwen en beter te integreren. Het gaat hierbij om de **combinatie** van:

- Communicatie zoals in campagnes (online & print, landelijk & lokaal, elke dag, elke doelgroep) en idealiter ook uitleg in talkshows, nieuwsprogramma's en de persconferenties,
- Context – in de vorm van extra voorzieningen (zoals opvangen lasten en kosten quarantaine); aanpassingen in de *fysieke omgeving* (zoals 1-richtingsverkeer in winkel /straat, toegestaan aantal bezoekers thuis / op locaties) en de *sociale omgeving* (zoals werkgevers die thuiswerken de norm maken en families & vrienden die elkaar aanspreken op naleving),
- Controle – startend met hele heldere, eenduidige regels over de maatregelen zelf

Deze combinatie is nodig om gedrag optimaal te ondersteunen. Zie hiervoor ook de suggesties voor communicatie en beleid uit onze [memo's](#) over afstand houden, testen, en quarantaine.

In de gezondheidsbevordering zijn dit type 'multilevel' interventies (interventies op de burger en op de omgeving) gebruikelijk. Dat vereist in de regel centraal gecoördineerde, multidisciplinaire en wetenschappelijk onderbouwde inspanningen. Stakeholders uit beleid en praktijk betrekken om te komen tot een zo optimaal mogelijke interventie mix (ook relevant voor draagvlak en realistische interventies). En goed inzicht in waarden, kennis en behoeften van verschillende doelgroepen, ook hoe deze zich ontwikkelen over tijd. Zeker naarmate de pandemie langer duurt, en vaccineren in beeld komt, terwijl de basisregels nog zeker enige tijd nageleefd zullen moeten worden om het virus onder controle te houden. Vanuit gedragsperspectief zijn er momenteel nog veel kansen om met intensivering van de communicatie en met beleid gericht op het aanpassen van de context (voorzieningen, fysieke en/of sociale omgeving), gedrag en motivatie te ondersteunen en stimuleren.

De uitgebreide wetenschappelijke kennis die er is in Nederland op het onderwerp Gedrag biedt kansen om te komen tot een geïntegreerde, robuust onderbouwde gedragsstrategie. Door een infrastructuur te creëren waarin de gedragswetenschappelijke kennis structureel benut wordt kan deze kennis ook grote meerwaarde hebben voor een effectief beleid ten aanzien van de periode na de lock-down en effectief verloop van de vaccinatie campagne.

2. Resultaten achtste ronde vragenlijstonderzoek

2.1 Algemene resultaten

Van 11-15 november vond de achtste ronde van het vragenlijstonderzoek van het RIVM en de GGD-en plaats onder 64.171 mensen van 16 jaar en ouder. De vragenlijst is afgenomen in de periode dat er een aanzienlijke, maar relatief kortdurende daling in het aantal coronabesmettingen plaatsvond. Deze daling viel samen met een gunstige verandering in het gedrag dat mensen rapporteerden. De resultaten van dit onderzoek zijn te vinden op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden>.

2.2 Vaccinatiebereidheid in de vragenlijst

De vragen over vaccinatiebereidheid in ronde acht van de vragenlijst zijn na publicatie van de andere resultaten in meer detail geanalyseerd en opgenomen in de verkenning naar vaccinatiedeelname. In januari zal dit ook op de website opgenomen worden onder de achtste ronde vragenlijstonderzoek.

3. Resultaten achtste ronde interviews

3.1 Algemene resultaten

Tussen 27 november en 1 december zijn 59 interviews gehouden met deelnemers van het vragenlijstonderzoek. De focus lag hierbij op de invulling van de feestdagen. De resultaten verschijnen op 17 december op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/interviews> en zijn daarnaast verwerkt in de factsheet Veilige feestdagen (zie paragraaf 5.1).

3.2 Terugblik coronaperiode

Op de website van het gedragsonderzoek zijn vanaf 17 december ook de resultaten te vinden van de reflectie ronde. Met 14 deelnemers die al 7 rondes deelnamen aan het vragenlijstonderzoek is gereflecteerd op de gehele coronaperiode. In deze interviews is stil gestaan bij veranderingen in de tijd in houding ten opzichte van de maatregelen (attitude), in hoe het mensen vergaat (gevoel) en in veranderingen in naleving van de maatregelen (gedrag). Zie hiervoor de resultaten van ronde 7 op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/interviews>.

4. Resultaten Corona Dashboard trendonderzoek

Op 10 december is het Dashboard coronavirus aangevuld met representatieve gedragsindicatoren, zowel landelijk als naar veiligheidsregio. Door deze aanvulling krijgen we een driewekelijks beeld of Nederlanders de maatregelen steunen en van de mate waarin mensen zich naar eigen zeggen aan de maatregelen houden. De cijfers op het dashboard zijn gebaseerd op de eerste drie rondes van een trendonderzoek, dat is gepubliceerd op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek>.

Belangrijk om te weten wat het verschil is tussen de langer lopende vragenlijst naar gedrag en welbevinden die het RIVM uitvoert samen met de GGD'en en dit nieuwe trendonderzoek dat door een kleiner aantal mensen wordt ingevuld. Het **zes-wekelijks vragenlijstonderzoek** onder 45-65k mensen is gestart met de panels van de 25 GGD'en, en via open-link uitnodigingen via sociale media in de afgelopen periode een aantal keer aangevuld. Dit onderzoek geeft vooral de mogelijkheid tot verdieping met aandacht voor subgroepen en ontwikkelingen over tijd. Het **drie-wekelijks trendonderzoek** ten behoeve van het corona dashboard betreft elke drie weken een andere, representatieve groep van circa 5k afkomstig uit de NIPObase. Waarbij ook op veiligheidsregio een representatieve groep wordt bevroegd. Dit onderzoek is beperkter van opzet en specifiek gericht op het leveren van betrouwbare, representatieve indicatoren over naleving en draagvlak voor enkel de basis gedragsregels.

5. Factsheets

5.1 *Factsheet Veilige feestdagen*

Op 9 december is de Factsheet Veilige feestdagen gepubliceerd, gericht op communicatie- en beleidsprofessionals. Op 15 december is de [factsheet](#) geactualiseerd naar aanleiding van de harde lockdown. Deze factsheet combineert de inzichten van het RIVM afkomstig uit vragenlijst-onderzoeken, interviews, verdiepende memo's en inspirerende voorbeelden onder mensen die van plan zijn de feestdagen samen met een beperkt aantal andere mensen te vieren. De centrale vraag is daarbij: hoe kunnen mensen ondersteund worden om de feestdagen veilig door te brengen? Zie: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/kennisintegratie>.

5.2 *Verkenning Vaccinatiedeelname*

Op 18 december verschijnt de eerste gedragswetenschappelijke verkenning naar factoren van invloed op deelname aan COVID-19 vaccinatie (wordt nagezonden). Het doel van deze verkenning is om in kaart te brengen a) wat belangrijke determinanten van de intentie tot COVID-19 vaccinatie zijn; b) welke informatie van cruciaal belang is in de aanvangsfase van het vaccinatieprogramma en c) wat de eigenschappen zijn van effectieve voorlichtingscampagnes rondom vaccinaties.

6. Blik vooruit komende weken

- De eerste (inspirerende) praktijkvoorbeelden komen in december op de website beschikbaar.
- De publicatie van ronde 4 van het Dashboard trendonderzoek is gepland op 22 december en de publicatie van ronde 5 op 5 januari.
- De 9^e meting van de gedragsvragenlijst loopt van 30 december tot 4 januari. Hierin zal onder andere aandacht zijn voor de invulling van de feestdagen. De publicatie van de resultaten is op 15 januari gepland, met daags voorafgaand een online duidingssessie minVWS, NCTV / NKC, DGSC19 en het RRT; en op de dag van publicatie een openbare duidingssessie voor beleid en praktijk, waaronder GGD'en, gemeenten en leden van het BIN NL netwerk
- Op 7 januari van 14 – 15u staat de volgende online-introductiesessie van de corona gedragsunit gepland voor (nieuwe) corona-medewerkers van minVWS, NCTV, DGSC19, RRT en RIVM. Aanmelden kan via het versturen van een mail naar 5.1.2e@rivm.nl.
- De 9^e ronde interviews focust op vaccinatiebereidheid en gedrag en staat medio januari gepland.
- Voor uitvoering in januari wordt nu een maatschappelijke consultatie rondom vaccinatiebereidheid voorbereid, uit te voeren door de Radboud Universiteit
- Een geactualiseerde literatuurmemo over Thuisblijven en quarantaine komt begin januari op de website beschikbaar.
- De volgende beleidsrapportage wordt opgeleverd op 19 februari 2021. Deze zal ook de andere vaste onderdelen van de beleidsrapportage, zoals een overzicht van activiteiten en nieuwsitems, bevatten.

5.1.2e, 5.1.2e & 5.1.2e
RIVM Corona Gedragsunit